

BESZÁMOLÓ ÉS MEGEMLÉKEZÉSEK AZ 1978. ÉVRŐL

Dr. Csíky Gábor^{*}

Ujra egy esztendő végéhez érkeztünk és szokás szerint visszapillantva számot adunk ezévi működésünkről és egyuttal emlékezünk.

Ünnepi évforduló jut minden esztendőre. Egyesek szerint tulontul is sok az ünneplés, az évforduló, a megemlékezés - mire jó ez? Megszokottá, hivatalossá, ritussá válik és devalválja a történeti személyt avagy eseményt. Nos mi is az ünnep, mi a szerepe, jelentősége, szükségszerűsége napjainkban?

Sokarcu jelenség az ünnep, de alapjában az ember maga alkotta ereje a felejtés veszedelme, a történelmileg felhatalmazott létfontosságú tapasztalatok elvesztése ellen, de egyben a köznapok gyakorlatába való belefeledkezés ellen is. Az egyéneken és nemzedékeken tulmutató történelmi folytonosság jut kifejezésre az ünnepekben: felelevenitik, ujjarögzítik azt, ami volt. Kiemelik és a kollektív emlékezetbe vésik mindannak jelentőségét, amit fontosnak, értékesnek, megőrzendőnek minősítenek. Ezáltal az emberek, a közösségek megerősítik egymáshoz fűződő kötelékeiket, összetartozásukat, de a nemzedékek - élők és holtak kapcsolatát is. - Az ünnepi magatartás, az ünnepi lét egyik forrása, hogy ilyenkor sikerül jelenné változtatni a multat és a jövőt is, - így válik átélhetővé mindhárom idő dimenzió. - Amikor ünnepelünk mintegy kilépve az időből, megállunk, hogy egész lényünkkel oda forduljunk ahhoz a valakihez-valamihez, akit-amit befogadva megújulunk és gazdagabbak leszünk. Ünnepre, ünnepi évfordulóra, megemlékezésre tehát egyelőre szükség van és lesz, mert ez társadalmi igény. Hogy mi lesz a jövőben? Talán majd az

---

^{*} Előadta a Tudománytörténeti Szakosztály ülésén, 1978. december 18-án.

olyan ünnephez fognak hasonlítani a jövő piros betűs napjai, amelyet Hegel szavaival "saját tiszteletére ad magának az ember."

A történelemnek vannak sorsfordító jelentőségű, később piros betűs napokká változó ünnepei. Ilyenek mindenekelőtt a jövőt kivételes intenzitású és hatékonyságú, történelmet alakító tevékenységben jelenné változtató forradalmak. - A múlt esztendőben ünnepeltük a nagy októberi forradalom 60. éves évfordulóját, ezévben az 1918-as magyar polgári demokratikus forradalom 60. évére emlékezett az ország. Az őszirozsa lett a jelképe, ennek a viszonylag vértelen, gyors kibomlása után hamar elvirágzó, a remények szirmait hamar elhullató forradalomnak. Pedig szinte példátlan volt az első napok nemzeti egysége, de természetes, hogy ez az egység sokáig nem tarthatott. Megbontották a külpolitikai események, ill. beavatkozások, továbbá a mélyen gyökerező politikai és osztály ellentétek. Ami viszont a forradalom ünnepi örömét hamarosan ürömré változtatta, az a történelmi Magyarországnak a széthullása, már a béketárgyalást megelőző, s a fegyverszüneti szerződéssel ellentétes, feldarabolása volt. Ez az, ami utólag is beárnyékolja, az 1918-as forradalom fényes emlékét.

Ez év január 6-án nevezetes, emlékeztető napra ébredt az ország lakossága: évszázados hányattatás után végleg hazaérkezett Szent István királyunk ezeréves koronája, a Sacra Corona Regni Hungariae, és a koronázási ékszerek. Nem véletlenül vesztettük el és nem véletlenül szereztük vissza. A korona visszatérése ujjászületésünknek, gazdasági és politikai sikereinknek, Európa és a világ békéjéért tett erőfeszítéseinknek is jelképe. - A szentkoronáról szólva engedjék meg, hogy mindnyájunk épülésére a magyar történelemből idézzek: 1440. július 17-én a rendek által magyar királlyá választott I. Ulászló lengyel király koronázásakor közjogi méltóságaink írásba foglalták a szent koronával kapcsolatos álláspontjukat: "A királyok koronázása mindig az ország-lakosok akaratától függ, s a korona hatálya és ereje az ő helybenhagyásukban rejlik." Ezek szerint a magyarok királya nem Isten kegyelméből uralkodott, szemben Európa többi uralkodóival, hanem az ország népének akaratából.

Ebből fejlődött ki a szent korona tana, melyet az ország ezeréves fennállását ünneplő milleniumkor, mint érvényes törvényt ekképpen fogalmaztak meg: "A szentkorona a nemzet önállóságának, függetlenségének és egész politikai életének személyesítése." Amikor tehát most a szocialista Magyarország birtokába vette a szent koronát, nem egyszerűen egy becses történelmi ereklyét helyezett el a Nemzeti Múzeumban, hanem a magyar függetlenség mindenkor jelképét - az egykoru oklevélíró szavaival élve - az ország lakosságának.

Ezelőtt három évvel ünnepeltük a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 150. évfordulóját, ezuttal az akadémiai könyv- és folyóirat kiadás jubileumáról szólnak: másfél évszázada jelent meg az első akadémiai kiadvány, a Magyar Tudós Társaság alapszabályainak kidolgozására létrehozott királyi bizottság jelentése. Ezt az első vékony füzetet előbb lassan, majd egyre sürűbben követték a további kiadványok. Az Akadémia ugyanis kezdettől fogva, egyik fő feladatának tekintette a tudományos könyv- és folyóirat kiadást.

Könyvkiadásról szólva, meg kell emlékeznünk a történelmi Magyarország első nyomdájának, az 1535. évben Brassóban létesített könyvnyomdának alapítójáról Honterus Jánosról, aki ezelőtt 480 évvel, 1498-ban született. Honterus János humanista tudós, író, nyomdász, Brassó város szász evangélikus lelkésze, az erdélyi szászok reformátora volt. Számos könyvet maga irt és nyomtatott ki. Művei közül jelentős, népszerű kozmográfiája, a "Rudimenta Cosmographiae, mely Krakkóban jelent meg 1530-ban és a hazai földrajzi irodalom kezdeteit jelzi. Ezenkívül Erdély térképe, melyet maga rajzolt és nyomtatott ki Bázelen, 1532-ben.

Közel egyidőben Honterus térképével, és pedig ezelőtt 450 évvel, 1528-ban jelent meg Ingolstadtban Magyarországról az első jó, a korabeli alkotásokhoz viszonyítva meglepően pontos térkép, Lázár deák térképe, a magyar térképészet első, nagy jelentőségű alkotása, nevezetes kulturális emlékünknél. A térkép

latin címe: "Tabula Hungariae ad quatuor latera" vagyis, Magyarország térképe négy lapon. Ennek a nevezetes alkotásnak készítője Bakócz Tamás esztergomi érsek volt, a készítője pedig Lázár deák, az érsek secretáriusa, titkára, a magyar térképkészítés történetének első nagy alakja.

Még egy régi, nagyjelentőségű magyar természettudományos műről kell megemlékeznünk. Ezelőtt 400 évvel, 1578-ban, Heltai Gáspárné kolozsvári nyomdájában látott napvilágot Mélius Juhász Péter, neves debreceni egyházi író és hitvitázó, a magyarnyelvűséget szolgáló harcos férfi, posztumusz (1572-ben hunyt el) könyve, a "Herbárium az fáknak, füveknek nevekről, természetekről és hasznáról...", az első magyar fűvészkönyv. A Herbárium egy orvosbotanikai jellegű kézikönyv, orvosi fűveskönyv a gyógyfüvek hasznáról, mely nem szakemberek, hanem önmagukat egyszerű eszközökkel és módokon gyógyítani szándékozó laikusok számára készült. Az első tudományos igényvel készült népszerűsítő, közhasznú kézikönyv, melynek alapja a népi növényismeret, amely azonban kiegészül a korabeli természettudományos ismeretekkel, eredményekkel, s így egyedülállóan nálunk, rögzíti valamennyi párhuzamos tudományág korabeli állapotát, mint a botanika, orvostudomány, gyógyszerészet, mezőgazdaság, nyelvészet, néprajz és művelődéstörténet. A 400. évforduló alkalmából, Mélius Juhász P. művét hasonmás kiadásban jelentette meg, példamutatóan, a romániai Kritérion Könyvkiadó.

Kitekintve a nagyvilágba is, az egyetemes művelődéstörténet és tudományosság néhány nagyságára emlékeztek világszerte.

500. évvel ezelőtt, 1478-ban született Thomas More, magyarul Morus Tamás, a legismertebb angol szent, az utópiák szentje, humanista, államférfi, író és vértanu. Az "Utópia azaz sehol-hely nevezetű szigetről" ("De optimo rei publicae statu deque nova insula Utopia") című, 1516-ban megjelent híres könyvével megteremtette a jövőtudatos gondolkodás igényét, az utópia- (és anti-utópia) műfaját, mely műnek legérdekesebb tulajdonsága, hogy azóta csaknem valamennyi részlete megvalósult.

200 éve, 1778-ban hunyt el Rousseau és Voltaire. Ellenfelek voltak és ugyanakkor mindketten a nagy francia forradalomnak tanítói, előkészítői. De míg a forradalom bálványa és prófétája végig Rousseau maradt, addig Voltaire, aki kritizálta a bálványt, túl bölcs volt ahhoz, hogy egy Robespierre mesteréül fogadhassa. Voltaire az irást társadalmi-politikai aktusnak tekintette és ki is vivta a jogot, hogy az író a világ dolgaiba beleszólhasson, ami viszont azóta is vita tárgyát képezi. Kétszáz éve, hogy halhatatlan, és kilátásai a továbbiakra nem rosszak: egy olyan emberiségnek, amely tehetetlenül türi, hogy akár hivatásból szolgálékú bírák, akár elvakultságból önjelölt igazságosztók, diktátorok halállal büntessék a más véleményt, még sokáig szüksége lesz Voltaire kritikusan-gyógyító szellemére.

150 éve született Tojstoj Leó, a világirodalom és az egyetemes emberi kultúra legnagyobb alakja, Lenin szerint az orosz muzsik szimbóluma, aki éppen olyan előkészítője a XX. század orosz forradalmainak, mint a természeti állapot dicsőítésében lelki rokona Rousseau, a francia forradalomnak. Mind a kettő szeretetet és békét hirdetett, s mindkettőnek eszméi súlyos véráldozatot kívántak.

150 éve született a technika álmodója, a tudományos-fantasztikus irodalom legnépszerűbb uttörője, atyja, a sci-fi klasszikusa, Jules Verne magyarul Verne Gyula.

Egy nagy természettudósra emlékeztetem Önöket, Karl von Linné, aki szintén 200 éve hunyt el. Linné a XVIII., a tudományos rendszerezés századában élt. A rendszerezés a természettudományokban az ismeretanyag felhalmozódásából kényszerítő erővel előtérbe lépő fejlődésnek, szükségszerű következménye volt. Hiányzott a pontos fajleírás, a megnevezés és hiányzott a használható rendszer. Erre ő maga így utalt, "A rendszer Ariadne fonál, amely nélkül káosz uralkodik." És mint a természettudományok egyik legnagyobb rendszerezője ebben alkotta a legnagyobbat, "Systema Naturae" című 1735-ben

megjelent alapvető fontosságú munkájával. Legmaradandóbb ujitása viszont, mely túlélte mesterséges rendszerét, s mind a mai napig használatos a növény- és állatvilágban, az un. kettős nevezéktana (binominális nomenclatura). Ezzel vagyis a nemzetség (genus) és faj (species) pontos elhatárolásával tette meg az első lépést a természetes rendszer kibontakoztatásához. Linné első-sorban botanikus volt, de ezen túl korát meghaladó egyetemes természetbúvár, akinek figyelemreméltó földtani megfigyelései, felismerései is vannak, ezek azonban különböző munkáiban, elsősorban a Systema Naturae III. kötetében (12. kiadás 1768.) szétszórta található, s egységes földtani szemléletté nehezen összesíthetők. Tény, hogy Werner nemcsak ismerte főművét, hanem idézte is.

Ezek után tevékenységünkről szólok. Szakosztályunk előadói keretében méltatta Társulatunk néhány kiemelkedő tagjának életművét: megemlékeztünk Gedeon Tihamér, Telegdi Roth Lajos, Tokody László, most pedig Pethő Gyula munkásságáról. - Február 14-én ülést tartottunk, melyen a márciusi tisztújítással kapcsolatosan a Szakosztály vezetőségének újráválasztására került sor. Az elnök és titkáron kívül 14 vezetőségi tagot választottunk. Az előző tisztújításhoz viszonyítva új tagként üdvözölhetjük Póka Terézt, Varga Gábornét, Papp Pétert és Vitális Györgyöt. -

Társulatunk márciusi tisztújító küldött közgyűlésén Kriván Pál Tasnádi Kubacska Andrásról, Szalai Tibor pedig Bendefy Lászlóról tartotta a nekrológot. Ugyanakkor Bogsch László, Rónai András és Szalai Tibor vezetőségi tagjainkat a Társulat tiszteleti tagjává választotta, Allodiatoris Irma elnökasszonyunknak és Vitális György vezetőségi tagunknak pedig a társulati emlékgyűrűt adományozta. Fogadják ezuttal ismételten jókívánságainkat. -

Május 11-én az OMBKE Bányászattörténeti Bizottsága, a Magyarhoni Földtani Társulat Tudománytörténeti Szakosztálya és a Magyar Hidrológiai Társaság Vizügyi Történeti Bizottsága közös Zsigmondy Vilmos emlékülést rendezett, melyen a három egyesület részéről egy-egy előadás hangzott el a budapesti városligeti hévizkut lemélyítésének és üzembehelyezésének 100. évfordulója alkalmából, Zsigmondy V. életművét méltatva, aki ezelőtt 90 évvel,

1888. december havában hunyt el. Társulatunk Tudománytörténeti Szakosztálya részéről Dobos Irma vezetőségi tagunk tartott előadást, "Zsigmondy Vilmos a geológus munkássága" címen.

Szakosztályunk ezévi és eddigi tevékenységének csúcspontját képezi az a tény, hogy résztvehettünk első ízben, a Magyarhoni Földtani Társulatot képviselő 3 tagu delegációval, a szeptember havában a Német Szövetségi Köztársaságban, Münster és Bonnban megrendezett VIII. INHIGEO Szimpóziumon. A magyar delegáció sikeresnek mondható és aktív szerepléséről és a szimpózium lefolyásáról Dudich Endre vezetőségi tagunk, külföldi kapcsolataink aktív és rátermett ügyvivője fog mostan beszámolni.

Összegezve: Szakosztályunk ez évben hat vezetőségi ülést tartott, továbbá öt előadóülést, melyen 11 előadás hangzott el.

Társulatunk elnöksége ez évben is köszöntötte az idősebb geológus nemzedék néhány tagját és most ismételten köszöntjük mi is a 85 esztendőes Lengyel Endre, a 75 éves Szádeczky Kardoss Elemér és a 70 esztendőes Jantsky Béla tagtársainkat és kívánunk nekik mindenekelőtt jó egészséget. Külön köszöntjük Marzsó Lajost, aki a múlt hónapban töltötte be 92. életévét, továbbá Erdélybe küldjük üdvözlétünket a beteg 87. esztendőes Tulogdi Jánosnak, kívánva neki jobb egészséget. A múlt évben köszöntöttem a 75 éves Szilárd Józsefet, a legidősebb hazai geofizikust és mivel most közöttünk van megismétlem jókívánásaimat és egyuttal köszöntöm kortársát, a szintén 75. éves Oszlaczky Szilárd geofizikust is.

Halottainkról is szólok, mert sajnós ez évben is voltak. Röviddel 70. életéve betöltése után hunyt el Kovács Lajos a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem geológus professzora, 71 éves korában elhunyt Semptey Ferenc geológus, nyug. középiskolai tanár. Elhunyt Bertalan Károly a MÁFI tudományos munkatársa, nyug. középiskolai tanár, 64 éves korában. 58 éves korában hunyt el Szolnoki János geomikrobiológus, a Magyar Tudományos Akadémia Geokémiai Kutatólaboratóriumának tudományos főmunkatársa.

A halottak emlékét kegyelettel őrizzük.

Ezek után évfordulók alkalmából emlékezem régiekről, elmultakról.

A magyar tudományosság történetében nevezetes dátum 1888. november 12. Ezen a napon, vagyis 90 évvel ezelőtt mutatta be Eötvös Loránd a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai és Természettudományi Osztályának ülésén a "Vizsgálatok a gravitáció jelenségeinek körében" című értekezését. Ez volt gravitációs kutatásairól a legelső, bár csak szóbeli közlése, mert az értekezés nyomtatásban nem jelent meg, csupán a Természettudományi Közlönyben találunk erről rövid ismertetést. Ezzel a bejelentéssel Eötvös megnyitotta a földi nehézségi erőre vonatkozó élte végéig tartó, korszakalkotó fontosságú tanulmányainak sorát. Vizsgálataihoz a fizikusok lomtárában heverő eszközt, a Coulomb-féle mérleget használta fel és valóságos csodát művelt vele. Addig hozzáférhetetlen problémák megoldását tette lehetővé a tudományban, ezenkívül gyakorlati alkalmazásával egy új eszközt és módszert nyújtott a földtani kutatásokhoz. A geofizikai kutatási módszer, az Eötvös-féle torziós inga segítségével, ebbeli sikeres alkalmazása (1915-ben), után elindulhatott világkörüli hódító útjára.

László Gábor geológusra emlékezem, aki ezelőtt 100 évvel, 1878-ban született. Kezdetől fogva nyugdíjazásáig, 36 éven keresztül a Magyar Állami Földtani Intézetben mint agrogeológus működött és mint igazgató vonult nyugállományba. Jelentős szerepe volt az első, a budapesti Nemzetközi Agrogeológiai Kongresszus rendezésében. A Papp Károly által 1960-ban irt nekrológból idézek: "Mint Magyarország legöregebb geológusa bucsuzom Tőled örökre. Századunk első évétől kezdve 1936-ig voltál a Földtani Intézet geológusa. Ez idő alatt hét különböző felfogású és felküldetű igazgató alatt működöttél és mindegyik alatt egyforma lelkesedéssel dolgoztál hazánk földjének kutatása terén."

1878-ban, 100 évvel ezelőtt a magyar földtani irodalom két jelentős, uttörő, alapozó jellegű monográfiája jelent meg, amiről illik megemlékezni. Az egyik Herbich Ferenctől a M.Kir. Földtani Intézet Évkönyve sorozatban, "A Székely-

föld földtani és őslénytani leírása" címmel. Ebben a munkában a szerző elsőként igyekezett összefoglalni monográfia-szerűen, a Székelyföld rétegtani, kőzettani és őslénytani viszonyait. - A másik munka, Hantken Miksától, "A magyar korona országainak széntelepei és szénbányászata" című könyve a földművelés- és kereskedelemügyi min. kir. minisztérium megbízásából jelent meg. Ebben a munkában a szerző igyekezett a magyar korona országában előforduló szénképződmények földtani viszonyait és az akkori szénbányászatot lehetőleg részletesen megismertetni.

Nopcsa Ferenc, a Földtani Intézet igazgatójának a meghívására, 1928 őszén a Paläontologische Gesellschaft évi vándorgyűlését Budapesten tartotta meg. A három napos ülészakot az elnöklő Othenio Abel, a paleobiológia nagynevű bécsi professzora nyitotta meg. Az előadásokon Abel és Lambrecht Kálmán elnökölt. Lambrecht Kálmán a beteg Nopcsa Ferencet helyettesítve, a rendezvény szellemi vezére volt, míg a hivatalos, adminisztratív szervezési teendőket László Gábor látta el. Az előadó ülések után több kirándulást rendeztek.

25 éve hunyt el Zsivny Viktor mineralógus, a M. Nemzeti Múzeum Ásványtárának volt vezetője, aki néhány új ásványt írt le és ismertetett. - Szintén 25 éve hunyt el Májer István geológus, aki eleinte Lőrenthey, azután Papp Károly professzor mellett működött mint tanársegéd, majd mint adjunktus.

75 éves lenne, ha élne Csajághy Gábor vegyészmérnök, aki a M. Á. Földtani Intézet Vegyi Laboratóriumának több évtizeden át volt vezetője.

Tíz esztendeje távozott sorainkból, aránylag fiatalon, 56 éves korában Kertai György Kossuth-díjas geológus, a M. Tud. Akadémia lev. tagja, a Központi Földtani Hivatal elnöke, Társulatunknak két trienniumon át elnöke. Kertai Györgyöt magasba ívelő pályáján, alkotó munkája közben ragadta el a halál. A természettudományok lelkes tanítója volt, akinek élete és munkássága egybeforrt a hazai kőolajbányászattal. A hazai kőolajföldtani tudományág egyik uttó -

rője és iskola megalapozója, s tanítója volt. Elnöksége alatt, sokoldalú tudása, páratlan aktivitása új lendületet, új fejezetet nyitott Társulatunk életében. Nagyműveltségű, széles látókörű ember volt, és szakmájának szerelmese. Ezért nem válhatott sem szakbarbárrá, sem bürokratává, s ez követendő például szolgálhat az utódító nemzedéknek. Mi, kortársai és munkatársai, akik ismertük végletes, de színes és lelkes, nyugtalanul alkotó egyéniségét emlékét kegyelettel és megértő szívvvel megőrizzük.

A hazai természettudományok, köztük elsősorban a földtudományok legnagyobb mecénásának, Semsey Andornak emlékét idézve felolvasom "Az én programom" című írását, mely 90 évvel ezelőtt a "Magyar Salon" nevű folyóirat februári számában jelent meg. Ezen írás is hűven tükrözi írójának haladó gondolkodását.

"Sokan kérdezték már, mi az oka annak, hogy én a természetiek tudományára annyit áldozok, - Nekem ez áldozat is, nem is. Áldozat, mert hazai ügyünknek kedveskedni kívánok, nem áldozat pedig, mert kötelességemet rovom le. - Mindnyájunk kötelessége az, hogy hazánk előhaladásán közremunkáljunk. Nálunk nyelvészet, történetírás és az egybefüggők régóta ápoltt, gondosan fejlesztett tárgyai kulturális tevékenységünknek. - A természetiek tudományát azonban még mindig nem karolják úgy fel, hogy az az említettekkel egy sorban volna. A természetiek tudományáról himnuszt írni nem akarok. Azt mondhatnák, hogy haza beszélek. Fontossága ugyanis önmagában gyökerezik annak, A természetben élünk, az új mindenhez segítő kezét és csak az az ország halad, melyben a természetiek tudományát is kiváló gonddal művelik.

Közreműködésemmel nem akartam én kicsinyelni a természetiek tudományát fejlesztő hivatottaknak intézkedéseit, mert beavatkozásomnak különös fontosságot nem tulajdonítok. Én ezen urakat munkájokban támogatni és a művelődés haladását siettetni óhajtottam. Mert ha ma széttekintünk, a nem rég múlt időkhez mérve, nálunk nagy haladást tapasztalhatunk itt is. De elvégre az állam

mindent nem tehet. Kulturális tevékenységében az egyesek meg a társadalom kötelessége támogatni azt. Tudom, hogy az, mit tettem az idők változó sorában eltűnik. A vasat is megrágja az idő. De ha idővel nálunk is a természetiek tudományában egy serdülő munkás, életrevaló nemzedék támad, akkor tudom egyuttal: nem hiába tettünk mindannyian és én el is értem a célomat!"

Azt hiszem ennél haladóbban és korszerűbben ma sem lehet írni és emögött arany fedezetként ott sorakoznak mint tények tettei, melyek közismertek. Az utókor, mindnyájunk kötelessége, hogy emléke a változó idők sodrában feledésbe ne merüljön.

Ezelőtt 125 évvel, 1853-ban hunyt el Leopold von Buch, a XIX. század első felének egyik legnagyobb geológus egyénisége. Werner legkiválóbb geológus tanítványa volt, aki szakított mestere neptunista nézeteivel és az angol Hutton plutonista tanainak továbbfejlesztőjeként, a tudományos földtan egyik megalapozójának tekinthető.

25 éve, 1953-ban hunyt el Maurice Lugeon svájci geológus, aki Heim, Schardt és Argand közreműködésével felvázolta a Nyugati Alpok hegységképződésének takaróelméletét. Ezen elmélet körül kialakult századfordulói nagy vita az 1903. évi bécsi Nemzetközi Földtani Kongresszuson dőlt el, ahol az osztrák geológusok nagyobb része, Suess és Uhlig is elfogadta azt és Uhlig rövidesen a Keleti Alpokra és a Kárpátokra is érvényesítette.

Szintén 1953-ban hunyt el Marcel Schlumberger, az alkalmazott geofizika egyik legnagyobb uttörője, aki Conrad nevű bátyjával együtt kidolgozta a felszíni elektromos, a tellurikus mérések módszerét, továbbá megalapozta és kifejlesztette a mélyfurási geofizikai módszert az un. Schlumberger vagyis az elektromos karottázs mérést. 1927-ben, azaz kereken 50 éve a franciaországi Pechelbronnban végezték az első olyan geofizikai furólyukmérést, mely már karottázs szelvényezésnek mondható.

75 éves lenne, ha élne Oszipovics Ignacij Brod, a moszkvai Lomonoszov Egyetem volt professzora, aki Gubkin mellett talán a legismertebb szovjet olajgeológus. Főműve, az 1951-ben megjelent "Zalezsi nyefti i gaza" (A kőolaj és földgáz telepek), a kőolaj- és földgáztelepek kialakulását és rendszerbe foglalását tárgyalja; ez a szakkörökben közismert Brod-rendszer,

Beszámolóm végére érve befejezésül egy mindnyájunkat érintő és gondolom érdeklő problémáról szólok. Főleg anyanyelvi műveltségünk hiányait ostromozva, de a magyarság sorskérdéseit boncolgatva is, az utóbbi időben nyilván önök is hallották I. G. Herdernek, a nagy német történetfilozófus és írónak a nevét emlegetni és idézgetni, aki történetesen éppen ma, ill. 175 évvel ezelőtt, 1803. december 18-án hunyt el. Mi magyarok általában és első sorban azt jegyeztük meg róla, hogy ő volt az, aki a magyarság kiveszését, nyelvünk elenyészését megjósolta 1791-ben írt főművében. Ez volt a nevezetes herderi jóslat, ami nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy nagyjaink Kazinczyval az élen, elindították a nyelvújítás mozgalmát. A jelenlegi vita a herderi jóslattal kapcsolatban annak helyes fordítását és értelmezését illetően folyik. Ugyanis a régebbi fordítás, amit még mi is tanultunk így hangzott: "A magyarok most szlávok, németek, románok és más népek közé ékelődve a lakosság csekélyebb részét alkotják és századok múlva talán már nyelvüket sem lehet majd felfedezni." Az újabb fordítás szerint a beékelődés szó az eredeti szövegben nem létezik és máskülönben is további ideológiai vitára adhat alkalmat. Egy szón folyik tehát a vita, de ilyen már volt a történelem folyamán. Mert nem ez a lényeg. A lényegre a választ Ilyés Gyula adta meg a Magyar Nemzet múlt évi dec. 25-i és ezévi január elsejei számában "Válasz Herdernek és Adynak" címen, amit szerintem minden magyar embernek el kellene ismételtén olvasnia. E cikk mondanivalója a legtömörebb és legsúlyosabb megfogalmazása a magyar nép sorskérdéseinek, ami az elmúlt évtizedek alatt elhangzott. Erről már nem folyt vita itthon, a hallgatás pedig többnyire beleegyezést jelent. Annál erősebb visszhangja volt az érintett szomszédos baráti államban. - Végülis, akárhogyan is értelmezte maga Herder megállapítását és magyarázzuk ma utólag, tény az, amit Kádár János elvtárs 1975. augusztusi helsinki

beszédének a szellemében ismételten és nyomatékkal elmondhatunk: hogy egy keletről jött nomád nép megvetve a lábát a Kárpát-medencében államot alapított és nemzetté vált, idegen népek közepette, két európai nagyhatalom között. Közel 1100 esztendő telt el azóta - hogy milyen, azt mindnyájan tudjuk.

A Duna-Tisza huzatos táján, hadak országútján, a magyar nép mérhetetlen véráldozatokat hozott, hogy fennmaradhasson, hogy megőrizze államiságát és nyelvét, mely időnként ugyszólván már csak a nép ajkán élt, tiszta forrásként. Közben darabokra szaggattatott, s végül is területe egyharmadára csökkentve szabadult fel és vált szocialista állammá. Ezek után nyilvánvalóan legfőbb érdekünk, megerősödni testben és lélekben és fennmaradni békében. Hogy sikerül-e - Herder jóslatára gondolva - nem tudhatjuk?! De álljon előttünk biztatóképpen Párizs városa jelszava, "Fluctuat nec mergitur" azaz: a hullámzó, viharzó vizeken hányódik a hajó, de nem süllyed el. Reméljük így lesz!

Ezekkel a gondolatokkal bucsuzunk a Társulatunk 130. életévét betöltő 1978. esztendőitől és fejezzük ki jókívánásainkat az új esztendőre.

